

Samrådsyttrande rörande restaurering av flottledspåverkade miljöer i Ammerån.

Svenska Kanotförbundet 2022-04-17

Svenska kanotförbundet har tagit del av underlag för samråd inför tillståndsansökan rörande restaureringsarbeten i Ammerån.

Vi tycker att intentionen är bra, lämnar följande yttrande, och ser fram emot fortsatt dialog.

Våra kontaktpersoner i ärendet är Anders Ahnesjö anders.ahnesjo@telia.com 0705795072 och Katinka Ingves katinka.ingves@kanot.com 0766114303.

Svenska Kanotförbundet ser att hänsyn till rörligt friluftsliv och paddling finns med i underlaget vilket är glädjande. Det bedrivs paddling i området och trenden är att det paddlas mer även i mindre vattendrag i och med att kanoter som är mer anpassade till denna typ av vatten finns på marknaden.

Vi ser att *Paddling* har fått en egen rubrik och texten som finns där är i stort bra. Målet att *"större block och stenpartier kan läggas så att strömfåran styrs och skapas naturlighet i vattendraget samtidigt som möjlighet att paddla bibehålls"* delar vi. Det är viktigt att även tidigare restaurerade delar omfattas av den nya restaureringen så att den biologiska mångfalden utvecklas samtidigt som huvudfåran har ett djup och svängradier som möjliggör paddling. För att uppnå det tror vi att högupplösta drönbilder som kan användas som underlag för att rita in en kommande huvudfåra till gagn för miljön men även möjliggör paddling är den bästa vägen att nå målet.

Även tanken att *"strandnära stenblock placeras vid stranden så att bakvatten bildas"* är bra. Även här tror vi att en högupplöst drönbild med inritade förflyttningar av sten är markerade underlättar för arbetsledaren på plats och grävmaskinisten. Vi känner till exempel där intentionen varit utmärkt men, att kommunikationen hela ledet ut i praktiken har brustit. Resultatet av åtgärden blev inte bra, trots god intention och planering. Vi påminner även om att stora block behöver läggas så att de behåller sin position även vid islossning och höga flöden (ex bild 31 och då att en tydligt huvudfåra finns kvar). Målet att uppnå en mer vindlande karaktär på ån bli ett lyft för alla intressenter. Om man klarar att göra åtgärderna utan att *"påverka omgivande djupare delarna av vattendraget"* är sannolikheten att lyckas stor.

Under rubriken paddling står att *"Sprängsten ska undvikas att läggas ut i strömmen"* en slutsats vi helt delar. I materialet i övrigt är målet inte lika tydligt uttryckt. Bild 14 står att sprängsten ska *"i största möjliga mån sorteras bort"*, det finns även text under rubriken Åtgärdssträcka 3 *"I området kommer sprängsten i rensvallar på båda sidor behöva hanteras och bortlokaliseras"* som låter bra, En sekvens (sidan 39) om att *"sprängsten kan utgöra grund under en täckande yta av naturligt platseget material" ... "Sprängstenen ska sålunda i största möjliga mån gömmas undan"* Om man hamnar i en situation där det inte är möjligt ta bort sprängstenen är det viktigt att den verkligen täcks och då på ett långsiktigt hållbart sätt (*inte där strömhastigheten är hög*). Sprängsten kan utgöra en fara för människor på och i vatten.

Att armering ska tas om hand är bra, materialet passar bra i återvinning.

Död ved i form av träd är en potentiell dödsfälla för människor. Utläggning av ved i sidofårar är att föredra och när det görs i huvudfåran är det viktigt att beakta säkerheten för människor och att veden blir kvar i strandzonen genom att den förankrats med roten upp gärna ikulldragen (nära det som sker naturligt) istället för kapad så att roten blir en naturlig hållhake. Det är bra att ved inte ska läggas rakt ut men vi förordar att träd inte ska läggas ut mot huvudströmfåran alls och att om ett träd ramlat tvärs över ett vattendrag ska det flyttas på samma sätt som ett träd som ramlat över en vandringsled flyttas. I vattnet är träd en potentiell dödsfälla. Under rubriken "*Fastigheter och boende*" nämns även trädfällning och vi vill markera att vi gärna ser att orden "*framför allt*" slopas så att träd hamnar i sidofåran eller i strandzonen. Vi förordar som vi nämnt att tippa träden istället för att kapa dem.

På sidan 4 finns bilderna 1 och 2 som visar sedan tidigare genomförda åtgärder. Det vi ser utifrån bilden till höger efter åtgärd får våra tankar att gå till det vi kallar vi salt och pepparmetoden. Det ligger trädstammar tvärs över strömfåran, stenarna verkar inte placerade utifrån en målsättning om att skapa en huvudfåra utan placerade mer med målet att få ut stenar i vattnet. En bild är svår att säkert uttala sig men vår fråga blir vad händer vid mycket låg vattenföring, vi vet inte i det aktuella fallet men det finns exempel på där avsaknaden av en huvudfåra har skapat problem även för den biologiska mångfalden. Vi ser även problem för fiskare att fiska på sträckan och vid det vattenstånd som bilden visar verkar paddling i princip utesluten.

Trösklingar för att sänka vattenhastigheten ser vi positivt på. Att justera dem så att de blir mer naturliga är bra. När vi ser bild 26 som ett exempel på en "tröskling" verkar den inte naturlig och en justering enligt plan kan förbättra möjligheterna att paddla. Vi vill lyfta faran med trösklingar tvärs över ett helt vattendrag som kan skapa långa valser som om man hamnar i dem kan vara mycket svårt att komma ur. Det har förekommit drunkningsolyckor även vid relativt små flöden bl.a. i Örebro.

Att skapa oregelbundenheter efterstrandlinjen är bra men vikten av en tydlig huvudfåra behöver alltid beaktas.

För att kunna ge konkreta synpunkter som inte är generella som de vi lämnat ovan krävs högupplösta drönbilder där tänkta passager för paddlare finns markerade.

Vår bedömning är att det är lämpliga vatten för paddling. Det är positivt att redan i detta skede lyfts paddling och friluftsliv fram. Vi vill även poängtera att det är viktigt att även tidigare restaurerade sträckor i beaktas. Exempel texten under bild 101 – 104 det är viktigt att även tidigare insatser finns med i bedömningen av vilka åtgärder som behöver vidtas. Texten "*vattendragsdelen är åtgärdad i tidigare insatser*" känns inte helt betryggande.

Vid partier där det blir svårt att klara en tydlig huvudfåra som är paddelbar kan man överväga bra upptag isättningsplatser för att underlätta bärning förbi något parti. I grunden ger bilderna grund för att se att det borde vara möjligt att kombinera paddling med den biologiska mångfalden som eftersträvas. I de områden som tidigare återställts kan justering av vissa block stenpartier göra stor skillnad. Tanken att bredda forsen och få den lugnare kan gynna även paddling om hänsyn tas vid utläggning av sten och block. När man nu gör åtgärder kan tidigare mindre lyckade placering av sten/block justeras. Vid justeringar av trösklingar är det viktigt att ta till sig den senaste kunskapen för optimalt utfall Om man förstärker strömnacken bör fiskars behov av djup beaktas. Fri vandring för fisk är ett prioriterat område (Sid 52). Det finns en generell formel, "*om ett vatten har 2,5 gånger mankhöjden på en fisk är det optimalt*" Vi pekar på att ett optimalt djup i en passage i en fors är 60 cm dvs. exempelvis en fisk med mankhöjd 24 cm har samma optimala djup. I båda fallen kan naturligtvis andra djup fungera om än inte lika optimalt.

Möjlighet att testa olika metoder finns på kanske ett unikt sätt om vi tolkar bilderna rätt. Bild 33-34 visar på en sträcka där olika metoder kan testas utan att göra avkall på möjligheterna för paddling genom att ån har två tydliga strömfåror den östra kan kanske enklare anpassas även för kanotister. Likaså i prästströmmen, bild 38 och 39 där extra hänsyn till paddling förslagsvis kan tas i huvudfåran till vänster. Då skulle en utvärdering kunna ske efter något år som skulle vara till gagn även i kommande projekt.

Vi anser att den biologiska mångfalden, fiskare, friluftsmänniskor och kanotister i grunden har samma önskemål/behov. Vattensträckorna med lugnvatten och strömsträckorna ger variation. En tydlig huvudfåra där stenblocken placeras så att det bildas en framkomlig fåra någon meter bred gynnar alla, även den biologiska mångfalden vid låg vattenföring. Åtgärderna kan göras i samklang med att förbättra förutsättningar för växt- och djurlivet att naturligt återhämta sig och utvecklas. Placering av enskilda stenar påverkar inte den biologiska mångfalden men kan göra skillnad på om fors är paddelbar eller inte.

Det är av yttersta vikt att de nu planerade åtgärderna för återställning av vattendragens miljö tar tillräcklig hänsyn rörligt friluftsliv inklusive paddling och integrerar hänsynstagande till paddling i hela restaureringsprocessen, från planering till utvärdering.

Vi håller på att utarbeta ett material för att spegla de behov som behöver beaktas vid restaurering för att paddling ska kunna bedrivas på ett bra och säkert sätt. Vi kommer att skicka materialet och även hålla digitala möten där vi presenterar materialet. Det första mötet blir den 11 maj med fokus på Västerbotten dit vi skickar en särskild inbjudan men mötet är inte stängt. Materialet ger en tydlig indikation om vad kanot är och vilka behov som behöver beaktas.

Vi rekommenderar även Erik Degerman & Ingemar Näslund *Fysisk restaurering av akvatiska miljöer*.

Våra allmänna synpunkter är att vi anser att fortsatt framkomlighet och rimlig säkerhet för paddling konkret och explicit ska beaktas i både planering, genomförande och uppföljning

I punktform blir det;

- I högupplösta drönbilderna ska den efter restaureringen tänkta huvudfåra markeras och delges paddelklubbar, uthyrare och andra intressenter innan arbetena startas och därefter förmedlas till arbetsledare och maskinförare så att alla led har tillgång till samma information. Målet är att behålla eller skapa en obruten sträckning som är paddelbar.
- Efter slutfört arbete ska varje åtgärdat älvsträcka åter dokumenteras med drönare, som underlag både för projektdokumentation och för att ta fram en uppdaterad kanotledsbeskrivning.
- vid forsackar ska huvudfårans början vara synligt från uppströms positioner, och innan forsen ska möjlighet att nå land med bakvatten och anslutning till möjlig landpassage förbi forsen finnas.
- huvudfåran kan meandra med minst 20 m kurvradie i mindre vatten, och längre kurvradier i större forsar .
- ingen sprängsten, huggen sten eller armeringsjärn från gamla ledarmar får läggas i strömfåran.
- Tillräckliga resurser ska avsättas för att vid behov kunna göra enklare efterarbeten såsom att flytta något enstaka block samt korrigera för misstag.

Död ved utgör en potentiell dödsfara för kanotister och andra som vistas vid strömmande vatten, oavsett om veden är av naturligt ursprung eller tillförd vid restaurering. Därför bör stor hänsyn och medvetenhet om farorna gälla, med beaktande av

- fällda träd som tillförs bör dras omkull så att roten hänger samman med trädet och förankrar rotändan på land,
- trädstam och grenverk ska riktas nerströms, aldrig tvärs över vattendraget,
- vid kvillområden läggs veden i sidofåror, undvik huvudfåran,
- förankring ska göras naturligt, inga rep, vajrar eller andra anordningar får användas,
- ta bort vedstammar som på ett farligt sätt blockerar huvudströmfåror,
- vid ytterkurvor där strömmen trycker på får inga trädstammar placeras, placera dem hellre längs med innerkurvor där de övrigt kan tänkas vara tillgängliga längre.

Om högupplösta drönbilder tas före arbetet och tänkta huvudfåror markeras och sedan tas om hand av arbetsledarna och grävmaskinisten så att hen förstår syftet och målet med åtgärderna fullt ut. Tydliga bakvatten är bra, en tydlig huvudfåra är viktig för kanotister men även för de levande organismerna inte minst vid låg vattenföring. Stor fisk är beroende av ett visst djup för att kunna vandra. Vi hoppas att ovanstående punkter beaktas i den fortsatta processen och att nämnda vattendrag kan vara till glädje för olika friluftsintrussen, nu och under lång framtid.

Anders Danielsson
Svenska Kanotförbundet
anders.danielsson53@outlook.com
0706675704